

**LA TRAGÈDIA D'EN  
SAIED MATTAR**



**MAJD KAYYAL**

**LA TRAGÈDIA D'EN  
SAIED MATTAR**

Traducció de l'àrab de  
Ismael Profitós León i Mohamad Bitari



Col·lecció de novel·la

© 1a edició: abril de 2023, 1000 exemplars

© Edició original: Majd Kayyal (2016). Ma'sat Al-Seid Mattar. Al Dar- Al Ahlia  
Bookstore: Amman

© Traducció de l'àrab: Ismael Profitós León, Mohamad Bitari

Disseny i il·lustració: Rami Abbas

Maquetació: Dani Vera Muñoz

Correcció: Oriol Rissech Gasulla

Impressió: Descontrol Editorial & Impremta SCCL

© 2023, Èter Edicions

ISBN: 978-84-127037-1-9

Dipòsit legal: B 8646-2023



Serveis Editorials Eter S.L  
Sant Gil, 16, 3-1  
08001 Barcelona (Espanya)

info@eteredicions.com  
www.eteredicions.com

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra traduïda només potser amb l'autorització d'Èter Edicions.



## NOTA DE L'EDITOR

*La tragèdia d'en Saied Mattar* és un llibre exigent, tant per qui el publica com per qui el llegeix. Majd Kayyal hi ha bastit un dels possibles edificis literaris que podrien participar de l'*skyline* de Haifa i, per extensió, de la Palestina contemporània, tant per tot allò que el seu estil té d'oníric com per allò que té d'entramat amb la tradició literària, tant àrab com occidental, i que trobareu en una bona quantitat de peus de pàgina.

És bo d'entrar-hi, doncs, des d'una lectura més poètica que narrativa: és llavors quan afloren totes les dimensions de la història del bon Saied Mattar, història que des d'*Èter Edicions* hem escollit perquè fos la nostra primera novel·la.

Oriol Rissech



*A Lamine Chegade*









## CONCEPCIÓ

«Vet aquí un individu que, al principi, ja cobejava poder nedar, poder moure's dins l'aigua. Més endavant, anhelava abraçar la mar mateixa; una calma atzurada amb el reflex dels raigs del sol relliscant-hi amb dolçor gentil. Llavors, de la mar en varen arribar les onades, i amb elles va aparèixer una miriada de banyistes que van prendre la riba: amb els seus jocs, les rialles i una resplendor espectral, centenars de cossos nus puntejaven amb notes de color aquell indret que els israelians de Haifa anomenaven "Platja de Dado"<sup>1</sup>.

Però abans de tot això, ja al principi del principi, aquell individu no desitjava més que la senzillesa del simple acte de nedar. Així, al principi del principi, aquest individu no era ningú més que el petit Saied Mattar; per nosaltres, en Saied i prou. «Mama, vull nedar!», exclamava entusiasmat l'infant. I, aquest, és el nostre, de principi.

Que en són d'úniques, les primeres vegades a la vida humana: els primers balboteigs infantils, les primeres estones sol a casa sense la sempiterna vigilància familiar... Copsar, tot d'una, que ja és hora de passar pàgina i abandonar els llibres de creixement personal, descobrir què se sent quan hom s'asseu a les butaques del cinema, o passar per la mort del primer animal que entra a casa i a la teva vida. Que en són d'incomparables, les primeres vegades a la vida humana. Amb tot,

---

<sup>1</sup> N. de l'original: Platja situada a la zona meridional de Haifa i que pren el nom del militar sionista David Elazar, qui exercís com a Comandant General fins el seu cessament l'octubre de 1973.

però, existeix una primera vegada que, tot i ser tan primera vegada com les altres, no podria allunyar-se'n més: la primera espurna de desig de bracejar al cor del mar que inflama la vida d'una persona.

★ ★ ★

Com si observés un tros de cordill plegar-se tens i sinuós com una serp sobre els contorns d'un coll, la mare l'esguardava asseguda a la sorra. Llavors, ell es va aixecar tot d'una i va avançar cap a ella, tot reclamant d'acostar-se a l'aigua, només per despertar un estat d'alerta sobtada en la seva guardiana, que desbaratà la seva il·lusió amb un reguitzell de *peròs*: que si l'aigua està congelada, que si amb tant de fred la dinyaràs, que si aquells banyistes jueus d'allà t'afonaran tot d'una... «I aquestes onades monstruoses? Com els agafi per besar el cel, no se'n salvarà res ni ningú a la Terra!», li va dir, funesta.

Refrenada la tromba de calamitats, la mare es va posar a cantar les odisses d'un peixot terrorífic que es deia Moby Dick. Aleshores, va implorar el perdó del Senyor i, amb intensa veu de progenitora, va enviar en Saied a seure a la seva vora, i recità per a ell unes aleies que feien: «I, així, vàrem menar els fills d'Israel pel mar...». I seguí: «Déu Excels ha dit la veritat».

El menut, naturalment, no en va plegar res, d'aquella salmòdia materna. Contemplava la seva mare fit a fit en la seva gel·laba quan, de cop, se li va revelar única enmig de la multitud que inundava la platja; finalment se la va creure.

En Saied va deixar de banda les ganes de capbussar-se durant uns minuts, es va quedar a l'empara de la mare, i s'ocupà en jugar amb els

seus estris de construcció de colors: un petit cubell de plàstic blau, amb l'espai just per entaforar-hi un grapat de cigrons; un rasclat d'un verd llampant, prou útil si es patia de sarna; per acabar, uns guants vermells que destinava a fer solcs a la sorra i que, a l'hora d'excavar, més que fer que tot anés sobre rodes, hi posaven pals.

Amb un esforç admirable, en Saied maldava per transformar aquella sorra en preciosos castells, però no se n'acabava de sortir. Finalment, però, les seves mans varen acabar per fer brotar una caseta de silueta serpentejant que va coronar amb un sostre de petxines i tàpies reforçades amb clasques de fruits secs. Acabada l'obra, afermant les mans sobre la cintura amb posat altiu i convençut, el petit arquitecte va confrontar l'oceà i li va etzibar: «Ah! Ves per on, he aconseguit construir una casa jo solet, no et podria necessitar menys! Tu, sí, tu, el mar! Sempre has estat fred!»

En acabar la seva proclama, amb la cara encara banyada per una expressió cofoia, va fer un cop d'ull a la mare, que jeia amb parsimònia i aliena al bullici que regnava a la resta de la platja. Llavors, l'infant va tornar a dreçar la mirada cap a l'aigua, ara entretenint-s'hi més temps, fins el punt que va entrar en un estat d'ensomni on se li representà amb claredat una figura que ja coneixia de la televisió: la imatge d'una majestuosa estructura colossal amb el rètol de «submarí» orbitant al seu voltant li ocupava cada racó de l'ésser. Amb tot, es tractava d'un submarí negre immaculat que venia d'algun lloc anomenat «Alemanya» i que comptava amb una basa singular que el feia prodigiós: carregava «míssils nuclears» sense despentinat-se. A més, mentre la imatge mostrava l'interior de l'artefacte, en Saied hi va veure un homenàs ros, tan cepat que aclaparava, enfundat en un gràcil uniforme blanc.

Encara submergit a les costes de la seva imaginació, el vailet traçava un dibuix que retratava la silueta elegant del submarí reposant enmig de la càlida serenor de les profunditats abissals que s'estenien davant seu. Era tot allò, l'ocult sota la superfície, el que feia vibrar el nap-buf, i no tot allò ordinari que podia trobar-se a dalt; era Moby Dick, la criatura de qui li havia parlat la mare, i era el submarí de la televisió que en Saied no era capaç de desterrar de la seva fantasia infantil.

Tot d'una, el minyó va sortir brusquement del seu trànsit i, ara, el va assaltar el record de la caseta oblidada a la sorra. Instantàniament, es va girar cap a ella per supervisar-la, va incorporar l'esquena amb convenciment i orgull<sup>2</sup> i tornà a quedar-se cara a cara amb l'oceà per bramar-li, a boca de canó: «Admira la meva casa, admira-la bé! Ah!». Aquest cop, però, la infinita extensió aquosa va sentir que la interpel·laven i li va rugir, superba i aïrada: «Què n'ets de tossut!». Sense temps per badar boca, una atrevida onada es va alçar, rebel, i es va llençar contra l'edifici de sorra, que va quedar completament negat per la tromba sobtada; l'aigua va envair bona part de la riba fins arribar a l'altura de la mare, que va quedar amb la gel·laba esquitxada. Sense més remei, el minyó va emprendre una retirada forçosa per refugiar-se en la seguretat de la seva mare, i va advertir que l'aigua havia arribat a tocar també la seva protectora: «No pot ser, ha gosat acostar-se a la mare!».

Es va abraonar sobre la falda materna, i un cop es trobà a recer va començar a gratar-se el cap amb neguit i a desbotonar el pit de la

---

2 N. del T. sobre l'original: El text original àrab detalla més aquest fragment i puntualitza que en Saied afirmà l'esquena *bintimā? wa kibriyā?*. Aquesta frase, que aquí actua alhora com un matís narratiu i una referència a la realitat, és l'eslògan de l'Agrupació Nacional per la Democràcia, partit polític algerià fundat a les darreries del segle XX i amb un paper destacat durant la Guerra Civil Algeriana.

gel·laba, que es va obrir de cop abans que la mare se'l pogués tornar a cordar. A aquestes alçades, el nen, que encara sentia gust per la llet de la mare, ja havia catapultat les mans arrebossades de sorra cap al pit matern i hi estava amorrat. Tan bon punt es va haver col·locat com anhelava, va quedar absort, aquí i allà alhora, i es va començar a qüestionar els afers recents amb posat suspicax: «Però si l'aigua l'ha tocat, com és que la mama segueix viva? I, a més, la mar tampoc se l'ha empassat com ella deia... Què passa aquí?». Per acabar-ho d'adobar, tota aquella llauna sobre Moby Dick i, en canvi, ni una paraula sobre el gran submarí i el robust capità alemany? Això feia ferum... Que potser la mare li amagava res, sobre el mar? Tot això va ser el que es va arribar a plantejar el petit Saied mentre examinava la figura materna de fit a fit.

Sense deixar de popar, l'infant va alçar la mirada i esguardà la mare amb expectació, calculant amb una viva espurna de malícia. Llavors, en un tres i no res, va tancar la mandíbula puntejada de dents de llet sobre el mugró de la Rukia, que deixà anar un esgarip estrident de dolor que va espantar la criatura: no reconeixia la mare en aquella dona i la seva cridòria; no es diferenciava en res de la resta de gent que omplia cada pam de platja. «Mare, mentidera!», va escopir enrabiad mentre tastava a la boca una intensa gota roja d'aquella dona de carn tendra i sang tèbia.

Després de l'experiència, vertiginosa i xocant, en Saied va abandonar el pit de la mare ple de rancúnia i, amb una agilitat inusitada, li va estirar el mocador estampat de lletres negres del cap sense donar temps per a que la mà materna l'aturés abans que comencés a córrer cap a l'aigua, amb la tela a la mà i amb un fil de bava vermellós vo-



leiant-li a la boca. Durant la cursa, es va aturar un moment per arreplegar sorra dins del mocador i començà a disparar-la contra el vent mentre corria enmig del rugit de la costa turmentada per l'embat de les ones<sup>3</sup>. Llavors, en aquell precís instant i en cap altre, fou que la Rukia va conèixer la por en un grapat de pols<sup>4</sup>.

El nen va córrer i córrer i, al final, en tornar a corbar-se cap al terra per abastir-se de sorra, va acabar ensopegant i es va precipitar de nas a terra; la seva cara i l'aigua van topar en un xoc fugaç i contundent i, llavors, es va perdre dins de la marea i va desaparèixer del paisatge.

L'instant en què les ones van bufetejar la criatura marcà un abans i un després. Per primer cop, el si de l'oceà es va estremir amb un espetec eixordador, i el sotrac va deixar l'aigua vestida de carmesí, trasbalsada i enfurida sobre un llit de flames sulfuroses<sup>5</sup> on descansaven, amb dolçor gentil, els cossos d'una miriada de banyistes.

★ ★ ★

Una dècada enrere, si fa no fa, la Rukia s'havia trobat de cop amb setze anys a sobre. Aleshores, la Rukia ja s'havia convertit en una jove de cos madur; la samarreta no maldava pas per amagar la corba del pit incipient. Amb tot, ni l'edat ni el cos d'adolescent la tiraven enrere a l'hora de jeure tendrament als peus de l'àvia per sentir-la narrar la

---

3 N. de l'original: Cita del poema *Un somni dins d'un altre somni* (1849), d'Edgar Allan Poe.

4 N. de l'original.: Al·lusió al vers de T.S. Eliot "*Et mostraré la por en un grapat de pols*", contingut al poema *La terra gastada* (1922).

5 N. de l'original: Al·lusió a un fragment de diàleg de l'escena XI del tercer acte de l'obra teatral *The Spanish Tragedy*, de Thomas Kyd (1592 aprox.).

neteja de Tantura<sup>6</sup>, mentre s'impregnava tota ella de la seva fragància de pura bondat.

L'imaginari de la Rukia, tan adolescent com ella mateixa, recordava ben bé a un penjoll preciós suspès al bell mig de dos trossos de cordill. El primer tros, el de les aromes, començava a teixir-se on acabava la història de l'àvia; l'altre tram, el de les imatges, romanía instal·lat a la primera paraula de la narració. Així, el bes de tots dos trossos culminava en una història que es narrava i s'escoltava a través d'olors i vívides representacions. Una història com la que explicava l'àvia sobre el seu marit, «que va irrompre a la meua vida quan tenia la teua mateixa edat, ai, els setze!», li confiava l'àvia a la seva neta mentre invocava per ella la versió sencera del seu relat: un relat de petons, d'onades i de bales disparades.

La Rukia podia identificar la inconfusible espurna de la imaginació resplendint a la mirada de l'àvia mentre l'anciana disposava curosament els detalls de la narració. L'adolescent connectava amb aquell centelleig sense arribar a ser conscient, encara, del ball que mantenia les íntimes fantasies de pura passió amb les acostumades llàgrimes febrils d'una octogenària; la jove es deixava amarar per les aigües anheloses de la nit en què va culminar el desig desenfrenat sense poder sospitar el preu que havia hagut de pagar aquella vila de pescadors per aquella història: un mar de sang de mort per un riu de suor d'amor. I és que si hom s'aturés a flairar, podia notar que una part de les llàgrimes de l'àvia podia a sang vessada.

---

6 N. de l'original: Antiga població palestina situada a una vintena de quilòmetres al sud de Haifa. La "neteja" en qüestió fa referència a la neteja ètnica i la posterior destrucció a què sotmeteren aquest territori l'any 1948. La massacre que hi perpetraren, si bé anomenada, resta borrosa en la seva majoria tret per la informació que en proporcionà l'Acadèmia Israeliana de Ciència i Humanitats durant la dècada dels 90.

En aquell temps —fa uns deu anys, quan ella en comptava setze—, la Rukia frisava per deixar-se atrapar per l'embruix d'allò que anomenaven "amor", i va ser amb en Iahia que va conèixer aquella sensació. Encara era època d'anar a l'escola, i, allà, en Iahia s'havia coronat amb mèrits com el rei indiscutible de les disputes i els embolics: no deixava escapar cap oportunitat per l'hostilitat o la batussa amb qualsevol rival que respirés i es mogués. El jove era dur de pelar, i la mateixa Escola de Haifa es queixava d'aquella incontenible bel·ligerància adolescent. Amb tot, per algun motiu insondable com l'amor mateix, la Rukia hi quedava atrapada com en un embruix.

La Rukia es recordava rient sense parar per culpa d'en Iahia aquell primer cop, quan ell es va presentar a l'escola acompanyat d'en Marco<sup>7</sup>, el matalot de gos que tenia, i el va engegar a escometre la Susan, aquella senyora de la neteja tailandesa. Llavors, el jove —que havia sentit allò que a l'Àsia eren les persones qui clavaven queixalades als gossos i no a l'inrevés— va bramar des de l'altra punta de la porxada: «ja veurem qui es menja a qui...!», mentre la veia refugiar-se als serveis fugint d'aquella bèstia de quatre potes amb mala bava, que es va plantar davant de la porta bordant sense aturador.

En Iahia constituïa tot un model de grans virtuts: era cínic, despietat i amb tendència al vessament de sang; no en deixava ni una pels altres. Tot plegat li feia molta gràcia, a la Rukia, que no s'esforçava gens per dissimular-ho i que va provocar que tots dos comencessin a creuar algunes paraules. Contra tot pronòstic, ell es mostrava gentil i afable

---

7 N. de l'original: Nom tret de la sèrie de dibuixos animats homònima, emesa a la televisió israeliana a principis dels 90 i que narra les aventures d'un infant italià que recorre el món a la recerca de la seva mare, il·localitzable després que emigrés a l'Argentina per guanyar-se la vida i mantenir la família.

quan parlaven; fins i tot va deixar traspuar el seu entusiasme quan la Rukia li parlava sobre la condició de la seva família, expulsada de Tantura. «D'Ain Gazal»<sup>8</sup>, explicà el noi després de dir-li que mai abans havia pogut parlar amb ningú de l'escola sobre tots aquells indrets que havien estat esclafats i esborrats.

Així, un dia d'abril, en lahia li va insistir de fer una passejada junts en acabar les classes.

—Però a on? —havia demanat la Rukia.

—A l'altra banda de la presa —havia respost ell.

L'altra banda de la presa. Ella, com tothom a l'escola, sabia perfectament que aquell lloc era una línia vermella que valia més no creuar. Igualment, sabia perfectament per a què s'hi anava a "passejar", allà: drogues, alcohol i d'altres afers similars. Era un camí perillós, tòrrid i en penombra constant on s'entrava per no sortir-ne. No li feia cap gràcia, a la Rukia, però... com podia témer aquell lloc? Hi anava en companyia del més temible de l'institut.

Es van anar acostant al seu destí i, pel camí, la Rukia es fixà en un llimoner que no tenia clissat, tot ell curull de petits fruits lluminosos, que feien més amable aquella atmosfera llòbrega. Del llimoner en menava una senda entapissada amb una catifa de lilàs que brotaven del si de terres mortes<sup>9</sup> i que desapareixien precipitadament per donar pas a un escampall d'exàmens estripats, llibres oblidats i quaderns

---

8 N. del T.: Població palestina emplaçada al sud de Haifa que el 1948 va patir un atac militar israelià i quedà parcialment destruïda. Cal tenir present que no està relacionada amb les restes neolítiques homònimes descobertes prop de la ciutat jordana d'Amman entre 1983 i 1985.

9 N. de l'original: Fragment amb què comença el poema *La terra gastada* (1922), de T.S. Eliot.

socarrimats. A mesura que avançaven, la Rukia podia contemplar, escampats pel camí, fulles d'afaitar gastades, ganivets oxidats, preservatius usats, una ampolla de conyac estavellada feta miques i unes llau-nes de plàstic que s'empraven per fumar-hi haixix i que es coneixien com a "bong" -o "sonall" en funció de qui t'estigués escoltant.

La parella de joves va seguir enfilant aquella via fins arribar a una caseta abandonada plena de pols. L'estança era angosta i penosa<sup>10</sup>, fins al capdamunt de brossa; si bé les parets blanques no tenien ni una sola porta funcional, sí que comptaven amb amples finestres que deixaven passar l'aire i un sostre tan alt que semblava que mai parava d'ascendir. «No pateixis, Déu mateix ja se n'ocuparà!»<sup>11</sup>, exclamà en lahia amb una riota, i la Rukia, que no estava feta a aquelles blasfèmies, es quedà muda sense saber què dir-li sobre el que acabava de proferir.

En un racó d'aquell espai hi havia un matalàs blanc força gastat que els dos adolescents van convertir en un banc improvisat. Estaven allà, asseguts als peus del matalàs, i en lahia xerrava pels descosits sense aturar-se a respirar. Aleshores, en cert instant, la mirada d'un va copsar l'espurna de fantasia ardent a la mirada de l'altre. Ella, en silenci, evocava les històries que li contava la seva àvia, mentre deixava que els seus ulls caminessin lliures per la fesomia d'ell, amb el mateix desig neguitós de qui anhela amb totes les seves forces les vacances d'estiu que comencen l'endemà. Va travessar la granellada del noi amb la mi-

---

10 N. de l'original.: De l'epíleg de *La terra gastada* (1922).

11 N. del T.: Aquest fragment és una traducció totalment lliure del text original àrab, el qual és neutral i no inclou, en cap moment, cap referència ofensiva cap a la fe islàmica. De la mateixa manera, la intenció de la traducció ha estat bàsicament estilística, amb l'objectiu de bastir una versió convincent en català i d'afegir un matís hiperbòlic a les paraules del personatge d'en lahia.

rada, rabent, i s'entrebancà a l'altura de la incipient barba juvenil fins que, inexorablement, l'esguard d'ella es va precipitar per la cascada dels ulls d'ell i va caure de patac sobre la pedra relliscosa de la seva boca. Alhora, a l'altre extrem del mateix moment, el nostre feréstec amic va descobrir, sense esperar-los, els llavis càlids d'ella i, per primer cop a les seves vides, els llavis de tots dos conegueren d'altres llavis.

La Rukia el va besar amb una tendresa que transcendia l'escut de la raó i, en aquell instant convuls i desfermat, el tarannà afable del jove es va esquarterar tot d'una per deixar que reviscolés en ell la vehemència que l'acompanyava normalment. Així, va ser talment com si hagués escapat d'un malson funest on la noia s'atrevia a fer-li afrontar una gesta que ell no podia assolir de cap manera. Davant d'aquesta commoció, els seus instints el varen sacsejar des del fons i l'onagre d'home que duia dins es despertà de la letargia: va ancorar les dents als llavis de la Rukia mentre la petonejava amb un ímpetu desbocat i ella va poder sentir com li lliscava una gota de sang i li plovia sobre la llengua. Es va aturar a assaborir-la. ★ ★ ★

★ ★ ★

«Va sortir del mar. Juro per Déu que el vaig veure sortir del mar com si fos casa seva i les onades l'haguessin escopit enfora. No el van bressolar com a un peix; més aviat semblava que se'n desempalle-gaven. Vaig anar a buscar-lo mentre avançava cap a la vora amb les seves cames rabassudes i s'acostava espolsant-se els peus arenosos i plantant-los novament a terra.»<sup>12</sup>

---

12 N. de l'original: Fragment de la novel·la *Al-Ṭantūriyyah* (2010), de l'escriptora egípcia Radwa Ashur.